

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ**  
**FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ**  
**Institut mezioborových studií Brno**

**Využívání volného času u dětí mladšího školního věku**

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**Vedoucí bakalářské práce:**  
**PaedDr. Libuše Mazánková, Dr.**

**Vypracovala:**  
**Milena Kánovičová**

**Brno 2011**

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Využívání volného času u dětí mladšího školního věku“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno 21. 4. 2011

.....  
Milena Kánovičová

## **Poděkování**

Děkuji paní PaedDr. Libuši Mazánkové, Dr. za cenné rady, připomínky a odborné vedení, které mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi a dceři za morální podporu a pochopení, které mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Milena Kánovičová

# OBSAH

<b>Úvod</b>	<b>2</b>
<b>Teoretická část</b>	<b>5</b>
<b>1. Volný čas</b>	<b>5</b>
1.1 Význam volného času	5
1.2 Pedagogika volného času	6
1.3 Instituce poskytující zájmové vzdělávání v Pohořelicích	8
1.4 Zařízení pro zájmové vzdělávání (školní družiny, střediska volného času)	12
<b>2. Školní družina</b>	<b>15</b>
2.1 Školní družina při ZŠ Pohořelice, charakteristika zařízení, specifika	15
2.2 Výchovné činnosti ve školní družině	18
2.3 Školní vzdělávací program školní družiny	21
2.4 Vztahy mezi dětmi, výchova k prosociálnosti	22
<b>3. Dítě jako jedinečná osobnost</b>	<b>24</b>
3.1 Období vývoje lidského jedince	24
3.2 Faktory ovlivňující a formující osobnost dítěte	25
3.3 Zdravý životní styl	30
<b>4. Metodik mimoškolní výchovy – projekt Evropského sociálního fondu</b>	<b>33</b>
4.1 Projekt metodik mimoškolní výchovy	33
4.2 Projekt Evropského sociálního fondu 1. řada	34
4.3 Projekt Evropského sociálního fondu 2. řada	36
<b>Praktická část</b>	<b>37</b>
<b>5. Průzkum zjištění využívání a trávení volného času dětí</b>	<b>37</b>
5.1 Metodika průzkumu (řízený pohovor)	37
5.2 Provedení průzkumu	40
5.3 Závěry z průzkumu (využití v praxi)	43
<b>Závěr</b>	<b>46</b>
<b>Resumé</b>	<b>48</b>
<b>Anotace</b>	<b>49</b>
<b>Seznam literatury</b>	<b>50</b>
<b>Přílohy</b>	<b>52</b>

# Úvod

Jedním z úkolů rodiny i školy, vedle spousty jiných, je vést a naučit děti smysluplnému trávení volného času. Podchytit zájem dítěte a dále jej rozvíjet hodnotným směrem v dnešním uspěchaném světě plném různých lákadel pro děti a dospívající není jednoduché. Důležitá je také poskytovaná nabídka zájmových aktivit a činností, zvláště dětem mladšího školního věku, jejichž zájmy ještě nejsou diferencovány a začínají se rozvíjet.

Přitažlivé, pestré a vhodně nabízené aktivity ve volném čase nám umožňují nepřímé výchovné působení nenásilnou formou a to je také jeden z cílů zájmového vzdělávání.

Školní družina nabídkou svých činností nabízí dětem mladšího školního věku rozvíjení požadovaných sociálních dovedností možností nepřímého pozitivního ovlivňování procesu socializace ve volném čase.

*Cílem práce je ukázat, posoudit zájmy, preference, využívání a trávení volného času dětí mladšího školního věku, charakterizovat specifika tohoto věkového období ve vývoji svébytného lidského jedince a také faktory, činitele tento vývoj ovlivňující.*

*Popsat výchovně - vzdělávací činnost ve školní družině, charakterizovat její specifika a nabídku volnočasových aktivit.*

Tato práce si klade za cíl zjistit zájmy dětí v sociální skupině dětí mladšího školního věku, která navštěvuje školní družinu. Především zjistit co baví, zajímá děti ji navštěvující, to jsou děti mladšího školního věku.

Zabývá se pojmem volný čas, pedagogikou volného času, vývojovým obdobím mladšího školního věku a zejména institucí školní družiny. Věnuje se také výchovnému (zájmovému) vzdělávání ve školní družině v Pohořelicích přibližuje výchově-vzdělávací činnost ve školní družině.

Základním cílem mojí práce bylo *využívání volného času dětí mladšího školního věku*, jako cílové věkové kategorie mé práce.

Mladší školní věk objevuje různé zájmové oblasti, je třeba využít dychtivosti dětí, jejich nadšení a chuti.

K naplnění cíle jsem rozdělila práci do dvou částí, teoretické a praktické.

V části teoretické jsem se snažila vysvětlit pojem volný čas a jeho členění, dále jsem se snažila vystihnout popsat nabídku institucí zabývajících se zájmovým vzděláváním, které působením na děti pedagogicky ovlivňují jejich volný čas, jeho náplň. Je mnoho vlivů, které mohou výrazně působit na jedince a ovlivňovat jeho hospodaření s volným časem. K nim patří vedle vlivu rodiny, také škola, vrstevníci, média. Hodnotné a účelné využívání volného času chápeme také jako podporu prevence nežádoucích jevů.

V praktické části jsem se pokusila zjistit formou rozhovorů, dotazů zájmy dětí mladšího školního věku a způsob trávení jejich volného času.

*Nezáleží jen na rodičích a vychovatelích, ale na celé obci, jak se dítě vyvíjí.*

*Platón*

# Teoretická část

## 1. Volný čas

### 1.1 Význam volného času

Co je to volný čas? S tímto pojmem se můžeme setkat nejenom běžném reálném životě, ale s tímto pojmem, jeho klasifikací, členěním se setkáváme především v odborné pedagogické literatuře.

*„Volný čas je společenským produktem, který se objevuje na určité úrovni rozvoje společnosti a je významnou společenskou hodnotou. Volný čas je časový úsek, v němž jedinec svobodně rozhoduje o sobě a o svých aktivitách. Soubor aktivit ve volném čase tvoří základ životního stylu člověka, sociálních skupin a tedy celé společnosti.“* (Průcha a kol., 2009, s. 738).

Volným časem, jeho předmětem a významem se zabývá pedagogická disciplína pedagogika volného času. Tato se zaměřuje a rozvíjí výchovné a vzdělávací prostředky, kterými můžeme napomáhat smysluplnému využití volného času všech věkových kategorií, tzn. dětí, dospívajících i dospělých. Přihlíží k věkovým a osobnostním zvláštnostem a specifikům jedince.

S užším pojmem a vymezením pedagogiky volného času se můžeme setkat u Kratochvílové, (Průcha a kol., 2009, s. 738), která považuje za předmět otázky výchovy a vzdělávání dětí a mládeže v době mimo vyučování ve škole i mimo ni. Zde bývá vymežována jako:

- *cílevědomé působení* v rámci výchovně-vzdělávací činnosti s dětmi a mládeží, zaměřené na smysluplné a hodnotné využívání volného času, tj. naplňování všech jeho funkcí (regeneraci psychických a fyzických sil, kompenzaci např. školního neúspěchu v rekreaci a zábavě, formování a rozvoj osobnosti prostřednictvím motivace),
- *nepřímé výchovné působení* při vytváření vhodných podmínek ke smysluplnému využívání volného času, což přispívá k primární prevenci před negativními vlivy, jež děti a mládež ohrožují.

## 1.2 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času náleží k mladým pedagogickým disciplínám, která se nerozvíjela jako samostatná disciplína, ale měla v praxi i teorii interdisciplinární charakter. Za zakladatele je považován *J. Dumazedier*, který volný čas vymezil jako čas zbytkový, který máme po splnění všech pracovních, společenských a rodinných povinností. (Průcha a kol., 2009, s. 739)

Funkce volného času vymezil jako:

- prostor pro odpočinek (regeneraci),
- pro zábavu (kompenzaci),
- pro rozvoj lidské osobnosti (kultivaci).

U nás byla postupně nazývána jako mimoškolní a mimotřídní výchova pod vlivem ruské terminologie, od šedesátých let 20. století byla nahrazována širším a věcně správným pojmem výchova mimo vyučování (Bláha, 1982, in Průcha a kol., 2009, s. 739).

Postupem doby byly také u nás využívány výchovné možnosti i např. pedagogiky zážitku. Obě dosavadní koncepce (výchova mimo vyučování a pedagogika volného času) i jejich terminologie se uplatňovaly souběžně (Průcha a kol., 2009, s. 739).

V současné době se stal předmětem pozornosti sám volný čas.

Hofbauer (2006) charakterizoval pedagogiku volného času jako výchovu ve volném čase, skrze volný čas, pro volný čas. (in Průcha a kol., 2009, s. 739)

*Touto charakteristikou je dán volný čas jako významná oblast života s cílem smysluplně a cílevědomě jej využívat k vlastnímu seberozvoji, rozvoji druhých i společnosti nebo přírody.*

Pedagogiku volného času lze členit: (Průcha a kol., 2009, s. 740)

- *věda o volném čase* – (sociologie volného času, psychologie volného času a filozofie volného času – zahrnující pojetí vztahu práce a volného času, vývoj koncepcí, organizaci a zařízení pro volný čas, činitelé vývoje jedince i skupiny v oblasti volného času),
- *pedagogika volného času* zaměřená na výchovu, poradenství (osobnost pedagoga ve sféře volného času, hra, hračka, herní prostory, současné přístupy pedagogice volného času – animace a pedagogika zážitku),
- *didaktika volného času*, (tzv. metodiky zájmových činností se zaměřením na přírodovědné, společenskovední, estetické a technické činnosti a sport),
- *management volného času* včetně právních předpisů týkajících se volnočasových aktivit, které souvisejí s problematikou řízení, systémem, principy a metodami řízení neboli vytvářením podmínek pro využívání volného času (zázemí, nabídka a organizace aktivit pro volný čas, včetně možného ovlivňování jedinců, sociálních skupin, společnosti směrem k aktuálním trendům trávení volného času především prostřednictvím získávání financí prostřednictvím vlastní činnosti organizace, sponzorů, grantů a projektů na různých stupních (obce, kraje, republiky, EU).),
- *metodologie a výzkum pedagogiky volného času* – zahrnuje výzkumnou oblast a využití výzkumu pro teorii a praxi pedagogiky volného času (významné výzkumy z oblasti volného času mládeže).

Výchova ve volném čase se realizuje pomocí nejrůznějších činností:

Kratochvílová (2004) uvádí odpočinkové, rekreační, zábavné, společenské a zájmové činnosti, vzdělávací a sebevzdělávací, pracovní činnosti včetně sebeobslužných a veřejně prospěšných. Tyto činnosti jsou buď pravidelné nebo příležitostné. Obsah výchovy je stanoven normami, rámcově lze vymezit v RVP školy. (in Průcha a kol., 2009, s. 740)

Pedagogické zásady platící v pedagogice volného času jsou stejné jako ve výchově.

Ke specifickým zásadám (principům) patří – dobrovolnost činnosti, radosti a prožitku z činnosti, aktivity a spontaneity, samostatnosti, tvořivosti, a seberealizace.

*Shrnutí: je pedagogika volného času*

- *společensko-vědní obor*, reflektující společenské podmínky dotýkající se vztahu práce (učení) a volného času,
- *pedagogický obor*, který metodicky a prakticky rozvíjí individuální a společenské možnosti smysluplného využívání volného času,
- *praktický obor*, jenž napomáhá k vytváření strategií a postupů, které vedou ke zlepšení společenských a ekonomických podmínek ovlivňujících volný čas. (Kaplánek, 2005, in Průcha a kol., 2009, s. 740)

### **1.3 Instituce poskytující zájmové vzdělávání v Pohořelicích**

Město Pohořelice, kde žijí a pracují, jako obec s rozšířenou působností, tzv. malý okres, slučuje tyto školy a školské organizace zabývající se zájmovým vzděláváním a realizující nabídku volnočasových aktivit:

- Základní a Mateřská škola Pohořelice, Dlouhá 35
- Základní škola Pohořelice, Šumická 727 (praktická a speciální)
- Základní umělecká škola, Školní
- Hudební ateliér Mgr. Kratochvíla
- Středisko volného času
- Skaut
- Sokol

#### **Základní a Mateřská škola Pohořelice**

K největším patří Základní škola Pohořelice, od 1. 1. 2011 ZŠ a MŠ Pohořelice, příspěvková organizace, Dlouhá 35 zní celý název organizace. Zahrnuje také:

- školní družinu,
- školní klub.

Naše škola patří k větším školám na okrese. Dříve, do roku 2008 jsme patřili k okresu Břeclav, nyní jsme okres Brno – venkov. Škola má v současné době 496 žáků plnicích povinnou školní docházku a 12 dětí v tzv. přípravném ročníku, čili celkový počet je 508 žáků zařazených ve 23 třídách. Průměrný počet dětí ve třídě je 25, což je velmi slušné pro výuku, pokud si uvědomíme, že v některých školách mají ve třídách i více než 30 žáků. V 1. a 2. ročnících máme ve třídě do 20 dětí.

Ve škole funguje také školní klub a mnoho kroužků různého zaměření. Patří k nim několik kroužků anglického jazyka pro děti 1. a 2. stupně. Tři matematické kroužky, kroužek mažoretek s věkovým rozdělením, taneční, pěvecký sbor a flétnička, dva výtvarné, několik kroužků počítačových, přírodovědný, tři sportovní a další minivolejbal a volejbal, florbal, kopaná pro děti 1. a 2. stupně. Velkou finanční výhodou pro rodiče je fakt, že naše škola poskytuje svým žákům všechny kroužky bezplatně. Pouze do výtvarných kroužků přispívají rodiče dětem na materiál, který potřebují na svoji činnost.

Škola uspěla s žádostí o dotaci z programu EU Peníze školám. Ve dvou školních letech díky získaným financím 2 320 000 Kč může zkvalitnit výuku zvýšenou individualizací, poskytováním speciální péče v logopedické a dyslektické poradně, zlepšením materiálního vybavení a dalším vzděláváním svých pedagogů.

Envi Game – Klub ekologické výchovy je autorem jednoročního projektu pro posílení environmentálního vyučování a my jsme jednou z deseti pilotních škol. Škola vstupuje i do mezinárodních projektů, jejichž vyhlášovatelem je Evropská komise – program celoživotního učení, jsou financovány z fondů Evropské unie. Jedním z nich je právě probíhající program pro žáky Comenius – Partnerství škol. V rámci tohoto programu naši školu navštívili žáci ze Slovenska – Brezová pod Bradlom a z Polska Poraje. Návštěvy budou výměnné, projekt začal v srpnu 2010 a skončí v červenci 2012.

Také renomé naší školy je stále lepší, přibývá nám dětí i z okolních vesnic, toto souvisí mimo jiné i s úrovní nabízeného vzdělání a nabídkou kroužků či služeb rodičů, k nimž patří i školní družina. O školní družině ZŠ Pohořelice píší podrobněji v části 2.

### **Základní škola Šumická**

Základní škola Šumická slučuje speciální a praktickou školu. Tuto školu v současné době navštěvuje 45 žáků z širokého okolí. Zahrnuje také:

- školní družinu,
- školní klub (klub mentálně retardovaných občanů, kroužek mladých debrujářů).

Kroužek „mladých debrujářů“ je ojedinělý v celostátním měřítku mezi školami tohoto typu a má již několikaletou tradici.

### **Základní umělecká škola**

Základní umělecká škola s kapacitou 280 žáků a nabídkou výuky různého zaměření oborů (hudební, taneční, výtvarný). Nabízí dětem výuku od například flétny, klavíru, kytara, trubka, akordeon, keyboard, housle, pozoun, saxofon, klarinet, bicí nástroje, zpěv. Také má založenou svoji kapelu, která s velkým úspěchem vystupuje na různých akcích města.

Podobného zaměření je Hudební atelier Mgr. Kratochvíla, nabízející zájemcům výuku hry na klavír, flétnu a zpěv.

### **Středisko volného času Pohořelice, Klub mládeže Oáza**

Další organizací a významnou, je Středisko volného času v Pohořelicích, s bohatou nabídkou kroužků a víkendových aktivit pro děti.

Patří k organizacím zabývajících se zájmovým vzděláváním a realizující péči o děti a mládež v Pohořelicích.

SVČ nabízí dětem, mládeži a také maminkám na MD velmi bohatou nabídku aktivit. Kroužky jsou zpoplatněny.

Nabídka SVČ je rozdělena do několika okruhů:

1. Společenské aktivity – deskové hry, divadelní kroužek Duha, klub mládeže Oáza.
2. Výtvarné aktivity – keramické a výtvarné kroužky rozdělené dle věku.

3. Taneční aktivity - folklorní kroužek Rozmarýnek, taneční skupina Shake up, Shake up - Rošťandy, Shake up – Žabáčci.
4. Sportovní aktivity - florbal, volejbal.
5. Outdoorové aktivity - sportovní aktivity v přírodním prostředí.  
Lanové aktivity a horolezectví.  
Rybářský kroužek.  
Tábornický kroužek.  
Vodácký kroužek.

K činnostem patří také nabídka v době prázdnin – jednorázové nabídky a také nabídka v době hlavních prázdnin. Jsou to tábory různého zaměření, v nichž především pokračuje činnost kroužků - např. vodácký tábor, tábor s výtvarným zaměřením a také 14 - denní tábor vždy s nějakou motivací – indiánský, čarodějnický apod.

Klub mládeže Oáza spadající pod SVČ pořádá různé informační, výukové, zábavné akce krátkodobého i dlouhodobého charakteru, různé semináře, přednášky. Při svém působení v oblasti prevence pracuje na základě ŠVP SVČ Pohořelice. Jsou to různé peer programy, poskytované preventisty akreditovanými MŠMT z oblasti prevence patologických jevů a šikany.

Klub mládeže zve děti a mládež na zábavné akce různého typu např. představení, turnaje v hrách (sportovní, stolní, deskové). Činnost klubu je postavena na aktivní účasti zájemců z řad dětí a mládeže a na jejich požadavcích.

Významným přínosem pro zájmovou činnost je také **Skaut**. V Pohořelicích poměrně mladá organizace, ovšem velmi rychle získávající své členy.

Letos se slaví 100. výročí založení českého skautingu. V Pohořelicích byla činnost skautu obnovena roku 2005. Vznikla zde skupina Sokolů, která ale byla součástí skautského oddílu ve Vranovcích. Po rozšíření členské základny vznikl i zde samostatný oddíl Šestka v září 2008. Nyní má oddíl družinu světlušek a skautek a družinu vlčat a skautů. Družina roverů a rangers (čínovníci) se podílí na vedení oddílu, chodu družin a oddílových akcích. Družiny mají každý týden družinovku, na začátku každého měsíce se družiny potkávají na oddílové schůzce a každý měsíc je pro ně připravena výprava do přírody nebo také na zajímavou výstavu.

## **1.4 Zařízení pro zájmové vzdělávání (školní družiny, střediska volného času)**

### **Školní družina**

*Zájmové vzdělávání je realizováno dle vyhlášky č. 74/2005 o zájmovém vzdělávání.*

Pojem zájmové vzdělávání zavádí zákon 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Jeho funkce, činnost i ekonomické zabezpečení je definováno touto vyhláškou 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání.

Prvotním posláním zájmového vzdělávání je naplňování a uspokojování potřeb dětí, žáků, studentů a dalších zájemců v jejich volném čase.

*Vyhláška specifikuje formy zájmového vzdělávání.*

*Zájmové vzdělávání lze uskutečňovat zejména těmito formami:*

- a) příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností spojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,*
- b) pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností,*
- c) táborovou a další činností spojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,*
- d) osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě další osoby a vedení k prevenci sociálně patologických jevů,*
- e) individuální práci, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů, nebo*
- f) využitím otevřené nabídky spontánních činností.*

Školská zařízení pro zájmové vzdělávání jsou:

- a) středisko volného času,
- b) školní klub,
- c) školní družina.

Střediska volného času (SVC) – v těchto se uskutečňuje činnost se více oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání. Také může poskytovat odbornou a metodickou pomoc účastníkům zájmového vzdělávání.

SVC má tyto typy: dům dětí a mládeže a stanice zájmových činností zaměřená na jednu oblast zájmového vzdělávání. Svoji činnost vykonává po celý školní rok i ve dnech, kdy neprobíhá školní vyučování.

Účastníky činnosti střediska jsou děti, studenti a jiní účastníci bez ohledu na místo pobytu.

Školní klub poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné nebo několika škol. Svoji činnost vykonává ve dnech školního vyučování, ale může i ve dny ostatní včetně školních prázdnin. Formy činnosti klubu jsou především a, b, f. Žák je přijat na základě písemné přihlášky.

#### Školní družina (ŠD)

Dle vyhlášky 74/2005 družina poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné nebo několika škol. Svoji činnost vykonává ve dnech školního vyučování a o školních prázdninách. Družina organizuje zájmové vzdělávání především pro účastníky přihlášené k pravidelné denní docházce.

Zde vidím rozdíl proti SVC. Činnost družiny se uskutečňuje formami a, b, f.

Družina umožňuje účastníkům odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování. Přednostně jsou přijímáni žáci prvního stupně základní školy. Přijetí účastníka k pravidelné výchovné, vzdělávací a zájmové činnosti ve ŠD je na základě písemné přihlášky. Součástí této je písemné sdělení zákonných zástupců o rozsahu docházky (časové sdělení, od kdy do kdy žák chodí), a způsobu odchodu žáka - účastníka ze ŠD.

Důležitou náležitostí je také sdělení, kdo může žáka vyzvedávat, čili komu může být vydán.

#### Organizace činnosti ve školní družině

Děti přijaté do školní družiny jsou zařazeny do oddělení. V jednom oddělení může být nejvýše 30 účastníků. V praxi je naplňován tento počet v oddělení také z důvodů finančních a přináší to problémy z důvodu bezpečnosti, neboť stále platí nařízení podle kterého při pobytu venku může jít vychovatel s počtem nejvýše 25 dětí – na vycházku, přecházení na obědy apod.

Zájmové vzdělávání ve školní družině je zpravidla poskytováno za úplatu. Ředitel školy stanovuje příslušnou směrnicí výši úplaty za zájmové vzdělávání, její splatnost a podmínky prominutí či snížení úplaty.

## 2. Školní družina

### 2.1 Školní družina při ZŠ Pohořelice, charakteristika zařízení, specifika

Nyní chci blíže popsat naši školní družinu, kde pracuji již třicet let.

Školní družina při ZŠ v Pohořelicích, kde pracuji jako vedoucí vychovatelka má od 1. září 2010 pět oddělení.

Z počtu 496 žáků v tomto školním roce chodí do školní družiny 150 dětí. Máme 5 oddělení školní družiny s plnou kapacitou - tj. 30 dětí v jednom oddělení. Třicet dětí je maximální kapacita v oddělení a je nutné ji naplnit už kvůli financím na ŠD. Dle vyhlášky MŠMT se do ŠD přijímají děti 1. stupně, to znamená, žáci 1. – 5. tříd.

Na naší škole máme ještě jednu zvláštnost, máme již čtvrtým rokem děti v tzv. přípravném ročníku (nultém) a tyto také jsou zařazeny ve ŠD. Přípravný ročník má být pro děti sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že se zařazením do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Sama vidím obrovské pokroky těchto dětí, když nastoupí 1. ročník. Přípravný ročník je dopoledne v jednom z oddělení naší družiny.

Pět oddělení máme od tohoto školního roku, protože v minulém školním roce jsme museli odmítat děti maminek na mateřské dovolené a nezaměstnané. Podle směrnice naší školní družiny se přijímají přednostně děti zaměstnaných matek a dojíždějící z okolních vesnic, jejichž bezpečnost musí být zajištěna.

#### ***Specifika:***

Školní družina začíná v 6.30 hodin a končí v 16.30 hodin. Provoz školní družiny řídí vedoucí vychovatelka, kterou jsem já. Vedoucí vychovatelka také odpovídá za provoz, vyřizuje požadavky rodičů, pohovory s nimi průběžně atd.

Na začátku školního roku, 1. září se jdu představit rodičům do 1. tříd a říci jim informace o školní družině. O provozu, poplatcích za družinu, způsobu přihlašování a omlouvání dětí, kroužcích a podobných záležitostech.

Protože máme 5 oddělení, řídím a odpovídám za provoz 5 oddělení. Mně zase odpovídají za svoji výchovně vzdělávací práci paní vychovatelky.

Na začátku roku od nich očekávám návrhy a náměty k plánu práce, který vypracovávám. V tomto školním roce máme dvě nové kolegyně, které vlastně zapracovávám.

### ***Provoz ŠD:***

K mým povinnostem patří uvést do provozu chod ŠD. Zatímco paní učitelky přicházejí v přípravném týdnu na první poradě a zde dostanou do rukou již seznamy dětí a tříd, my ve školní družině to víme až po zápisu do ŠD, který probíhá dne 1. září v určeném čase. Rodiče nebo starší děti samy si k nám chodí pro tzv. *zápisní lístek* a také nám sdělí pravděpodobnou dobu odchodu, čili jaké mají požadavky, neboť máme oddělení rozdělena podle těchto nároků, neboť také u nás se šetří. Jedno oddělení máme s provozem do 14 hodin. Toto je určeno pro děti dříve odcházející či odjíždějící.

Takže 1. září, spíše 2., znám počet dětí, protože dítě je přihlášeno až na základě odevzdaného a řádně vyplněného zápisního lístku.

Počet dětí nikdy nevím dříve. Po zápisu si všechny vychovatelky sedneme a rozdělujeme děti do jednotlivých oddělení. Jak jsem již zmínila, provoz končí v 16.30 hodin. Jedno oddělení máme do 14 hodin, dále v 15.15 se slučuje další oddělení. V 15.45 další tak, jak klesají stavy dětí v jednotlivých odděleních, přecházejí dle mnou vypracovaného rozpisu do I. nebo II. oddělení. V těchto odděleních končí provoz dle úvazků vychovatelek.

- I. oddělení pondělí, čtvrtek provoz do 16.30.
- II. oddělení úterý, středa, pátek provoz do 16.30.
- III. oddělení provoz končí denně v 15.45 hodin.
- IV. oddělení provoz končí denně ve 14 hodin Je určeno pro děti dojíždějící z jiných vesnic (Smolín, Malešovice a další obce). Paní vychovatelka dle rozpisu děti převádí k autobusům s odjezdy v 13.30 a 13.45. Poslední děti odcházejí ve 14 hodin, kdy končí provoz, nevyzvednuté děti se předávají do oddělení (viz. výše).
- V. oddělení je nově vzniklé, zde provoz končí v 15.15, mělo mít provoz jako IV. odd. do 14 hodin, ale vznikl požadavek na delší provoz, byla naplněna kapacita I. – III. oddělení. Zde je část dětí, dojíždějící z Pasohlávek s odjezdem ve 14 hodin a ostatní z Pohořelic či odjinud s požadavkem delšího pobytu v družině.

Další důležitou věcí je zjistit rozvrh hodin jednotlivých tříd. Ne které mají hodiny, ale kolik, protože na tomto základě vypočítávám a odevzdávám řediteli školy požadované úvazky vychovatelek. Na základě úvazků jsou s nimi podepsované smlouvy. Čili, když např. v pondělí končí vyučování pouze 1. třídy v 11.30 a je to 50 dětí, pro mne to znamená, že v tuto dobu nastupují 2 vychovatelky. Podotýkám, že pracovní doba a úvazky vychovatelek musí být racionálně využity, a zajištěna bezpečnost provozu družiny a dětí v ní zařazených. Protože máme v jednom oddělení 30 dětí a na obědy můžeme jít dle vyhlášky pouze s 25 dětmi předkládám vedení požadavek tzv. výpomoci, kdy jde s námi na oběd a z obědu ještě jedna síla, určená paní učitelka.

Vychovatelky jednotlivých oddělení si vypracovávají seznamy svého oddělení, sbírají vyplněné zápisní lístky. Vyplňují *Přehled výchovně vzdělávací činnosti* (tj. obdoba třídní knihy). Také mi předkládají návrh týdenní skladby, tj. zase obdoba rozvrhu.

V této skladbě musí být zapracovány části, které vyjmenovávám:

1. Odpočinkové a rekreační činnosti.
2. Režimové momenty.
3. Zájmové činnosti.

Všechny se realizují dle ŠVP pro ŠD (Člověk a jeho svět) v částech:

MŽ - Místo, kde žijeme,

LN - Lidé kolem nás,

LČ - Lidé a čas,

RP - Rozmanitosti přírody,

ČZ - Člověk a jeho zdraví,

PNV- Příprava na vyučování.

Důležitou součástí spolupráce vychovatelek je také nahlášení a zapsání odchodů či vyslání dětí do kroužků na jednotný list, protože dítě má třeba být vysláno do kroužku a jeho paní vychovatelka je v tu dobu s ostatními dětmi na obědě, takže jej vyše jiná vychovatelka, přítomná v oddělení. Tento list má název *Odchody do kroužků*.

Na začátku roku také dle počtu přihlášených dětí vypracovávám *Tabulku příchodů dětí a počtu dětí*. Ekonomce školy vytvářím seznam na *Platby za školní rok...* s čísly účtů od rodičů nebo způsobu platby za ŠD, školné. Vybírám hotovostní platby a jí je předávám.

Každý týden ve čtvrtek se scházíme na krátkou pracovní poradou, kde si ujasníme plány na další týden, společné akce, návštěvy výstav, besed, prohlídek a podobných akcí, které si zařazujeme do svého *Týdenního plánu práce*, který lze napláňovat na týden nebo celý další měsíc. Tyto plány ovšem musí pružně reagovat na nenadálé situace - např. si napláňuji sáňkování a sních mezitím roztaje. Tyto týdenní plány vycházejí především z ročního *Plánu práce ŠD a ŠVP* pro naši družinu.

V tomto školním roce naše ŠD nabízí dětem tři kroužky: sportovní, počítačový a výtvarně - keramický.

## **2.2 Výchovné činnosti ve školní družině**

Výchovné, vzdělávací a zájmové činnosti ve školní družině se dělí na:

- pravidelné,
- příležitostné,
- spontánní aktivity,
- také odpočinkové činnosti a příprava na vyučování.

Činnosti pravidelné - těmi je dána týdenní skladba činností ve školní družině. Je to vlastně obdoba rozvrhu, který ovšem musí být pružný v nabídce. Zahrnuje i funkční režimové momenty ve školní družině. Režimové momenty jsou například příchod dětí ze školy, odchody a přechody do školní jídelny. Patří k nim i hygiena, oběd, svačina.

Akce příležitostné - to jsou významnější akce ve školní družině, které nejsou zahrnuty v obvyklé nabídce činností. Patří k nim například besídky, slavnosti, výlety. Tyto vedoucí vychovatelka zapracovává do celoročního plánu práce činnosti ŠD a jednotlivé vychovatelky je zařazují do svých týdenních či měsíčních plánů činností.

Spontánní aktivity mají průběžnou nabídku. Jsou to například klidové činnosti po obědě, spontánní hry dětí, spontánní činnosti v ranní družině nebo ke konci denní činnosti v družině, kdy dochází často ke spojování jednotlivých oddělení.

Velmi důležité jsou odpočinkové činnosti, které zařazujeme nejen jako klidové, ale i odpočinkové činnosti aktivní rekreační a regenerační aktivity, jejichž smyslem je kompenzace zátěže dětí během vyučování.

V týdenní skladbě je zařazována i příprava na vyučování, která zahrnuje nejenom vypracování, nácvik domácích úkolů, ale také různé didaktické hry, tematické vycházky, rozhovory, prostě všechny aktivity, které rozšiřují dětem obzor, upevňují učivo, poznatky.

### **Specifika práce ve školní družině a požadavky pedagogiky volného času:**

Patří k nim:

- *požadavek dobrovolnosti* – zaměření činností věku dětí, jejich momentálnímu stavu, činnost na základě motivace dětí,
- *požadavek zajímavosti a zájmovosti* – navazuje na předchozí, nabídka by měla být zajímavá, pestrá a jiná než školní, pro dítě atraktivní,
- *požadavek aktivity* – snažit se nabídnout takovou činnost, která zaujme všechny děti, chtějí se na ní podílet, být úspěšné,
- *požadavek citlivosti a citovosti a seberealizace* – spolu úzce souvisejí, je to také kladné hodnocení dítěte, radostná činnost,
- *požadavek pedagogického ovlivňování volného času* patří k důležitým ve školní družině, neboť ji navštěvují děti mladšího školního věku, které vlastně v nabídce činností vychovatelka motivuje a pestrou nabídkou činností jim mimo jiné umožňuje realizaci jejich zájmů.

Také ve školních družinách pracujeme podle plánů činností.

Jednak je to roční plán zájmového vzdělávání, které zpracovává vedoucí vychovatelka. V něm jsou zapracovány jednotlivé akce, kdo za jejich realizaci odpovídá, úkoly, hlavní cíle atd. Požadavek vypracování ročního plánu ŠD záleží na řediteli.

Každá vychovatelka si vypracovává týdenní skladbu činností a tuto zapracovává do svých týdenních (někde měsíčních) plánů. Měsíční plány jsou výhodnější při realizaci nějakého projektu (viz. Příloha č. 3).

Školní družiny, stejně jako školy, dostaly úkol vypracovat si školní vzdělávací program (ŠVP). Tento je buď samostatný nebo jako příloha ŠVP školy. Záleží opět na požadavku ředitele školy. Když je vypracováván jako příloha ŠVP školy nemusí obsahovat identifikační údaje, neboť tyto jsou již zahrnuty ve školním ŠVP.

Také rozpracovává personální, prostorové, dále materiální podmínky jednotlivých družin.

Dle B. Hájka (2007) můžeme také při rozpracovávání ŠVP vycházet ze čtyř základních typů učení jak je používá UNESCO:

- učit se znát (získat vědomosti, získávat poznatky, dávat je do souvislostí, řešit problémy),
- učit se jak na to (získávat různé dovednosti a návyky potřebné pro život, komunikovat),
- učit se žít společně (osvojit si pravidla společenského chování, rozvíjet porozumění s jinými lidmi, poznání, že všichni máme práva, ale i povinnosti, rozvíjet empatii, pracovat jako člen týmu, společně řešit problémy),
- učit se být (budovat hodnotový systém jednotlivce, rozvíjet vnitřní kvality jedince, pěstovat zdravý životní styl).

## 2.3 Školní vzdělávací program školní družiny

Školní vzdělávací program školních družin vychází z části Člověk a jeho svět, kde rozvíjí a rozpracovává oblasti:

- Místo, kde žijeme.
- Lidé a čas.
- Lidé kolem nás.
- Rozmanitosti přírody.
- Člověk a zdraví.

Ve svém ŠVP (viz. Příloha č. 2 – první list ŠVP) zahrnují také oblast informačních technologií, (kroužek Práce počítačem) a výtvarnou část (výtvarný a keramický kroužek).

Obdobně jako ve škole, také veškerá výchovně – vzdělávací činnost ve školní družině by měla u dítěte rozvíjet kompetence – znalosti, chování, postoje, vědomosti.

Pod pojmem kompetence rozumíme vlastně to, čeho má dítě dosáhnout. Na Slovensku mají výstižný název „životné zručnosti“, jak jsem je dozvěděla na jednom semináři k této problematice.

Ve školní družině navazujeme na kompetence získané v rámci předškolního vzdělávání a také při zpracovávání ŠVP pro ŠD nám bylo doporučeno navazovat čili seznámit se s programy pro MŠ.

Kompetence, které by měly být rozvíjeny nebo posilovány:

1. kompetence k učení,
2. kompetence k řešení problémů,
3. kompetence komunikativní,
4. kompetence sociální a interpersonální,
5. občanské kompetence,
6. kompetence k trávení volného času.

(Hájek, 2007, s. 22)

V další části práce blíže popisují obsah jednotlivých kompetencí. Jejich osvojení, získání nových znalostí, dovedností, chování je východiskem i cílem také volnočasových aktivit.

## **2.4 Vztahy mezi dětmi, výchova k prosociálnosti**

Do školní družiny přicházejí děti z různého sociálního prostředí, mající odlišné zájmy, znalosti, dispozice, problémy a také s odlišným zájmovým zaměřením. Také máme omezený čas, po který můžeme na jedince působit. Je na nás, jak se nám podaří tyto děti zvládnout a vést je co nejlépe.

V rámci rozvíjení kompetencí sociálních a interpersonálních rozvíjíme u dětí schopnost spolupracovat a respektovat práci nejen vlastní, ale i druhých. Usilujeme o to, aby děti dokázaly schopnost střídat role ve skupině. Vedeme je k respektování společně dohodnutých pravidel chování, na jejichž formulaci se samy děti podílejí. Učíme je zároveň k odmítavému postoji ke všemu, co narušuje dobré vztahy mezi dětmi.

Chceme také děti naučit základům kooperace a týmové práce. Motivujeme je k aktivnímu zapojení do pracovních činností.

Učíme je samostatně rozhodovat o svých činnostech, odpovídat za ně, nést odpovědnost. Také dokázat se podřídit, což není u dnešních jedináčků úkol lehký. Jindy zase umět se prosadit, přijmout kompromis a respektovat také ostatní děti.

Důležité je také děti vést k rozpoznání co může a co ne. Vnímat nespravedlnost, agresivitu, šikanu. Dalším úkolem je naučit děti být tolerantní k odlišnostem mezi dětmi a lidmi, multikulturní výchově.

Mezi sociální kompetence patří také schopnost umět pochválit druhé a přijmout pochvalu. Umět si vyprávět a hrát s druhými dětmi.

Velkým problémem se stává umět slušně požádat o laskavost. Umět poděkovat a omluvit se. Odpovídat za své chování. Získat sebedůvěru, sebeúctu a sebeuspokojení. Všechny tyto kompetence by se měly děti naučit během školní docházky, či spíše již stavět na základech z rodiny a předškolního vzdělávání. Toto je vše zahrnuto v kompetencích sociálních a interpersonálních.

Kompetence komunikativní nám říkají, že dítě nám svěřené má ovládat řeč, umět formulovat svoje myšlenky, vyslovovat svoje názory, přání...Ke správné komunikaci patří také naslouchání druhým.

Občanské kompetence a jejich osvojení nás vede k uvědomování si svých práv, ale i povinností. Uznání práv i jiných.

Získané klíčové kompetence jedinec potřebuje pro svoji osobní realizaci, k úspěšnému začlenění do společnosti odrážejí se i v projevovaných postojích osobnosti - dítěte.

Ve školních družinách se budeme snažit tyto kompetence přiměřeně svým možnostem rozvíjet.

Během docházky do ŠD by mělo dítě také získat alespoň základní návyky kompetencí k smysluplnému trávení volného času. K nim patří například umět se orientovat v možnostech a nabídce smysluplného trávení volného času, umět tento čas strávit účelně a odmítnout nevhodné nabídky k trávení volného času. Rozvíjet své zájmy v organizovaných i individuálních činnostech. A to je také jeden z úkolů výchovně – vzdělávacích činností školní družiny.

Pro zvládání konfliktních situací jsou velmi důležité naše sociálně- profesní dovednosti: akceptovat osobnost dítěte a ostatních sociálních partnerů (přijímat jej takového jaký je), umět dítě pochválit, vcítit se do světa dítěte, ale být při tom sám sebou. Empatie, naslouchat dětem, to vede k pochopení toho, co nám chtějí, respektovat dítě a tolerovat jej, vystupovat sebejistě, vyjadřovat se ke konkrétní situaci, a umět zvládat konfliktní situace

*“Posilovat všechno nesobecké v dítěti a vést je tak, aby bralo na vědomí a přijímalo práva a zájmy druhých dětí.” (Matějček, 1999, s. 102)*

### **3. Dítě jako jedinečná osobnost**

„Vývoj lidského jedince od jeho početí až do smrti ovlivňují jak dědičné dispozice, tak podněty prostředí, které působí ve vzájemné, obvykle složité interakci.“ (Vágnerová, 2000, s. 18)

Každé dítě je jedinečnou osobností.

#### **3.1 Období vývoje lidského jedince**

(Langmeier, Krejčířová, 2006)

1. Prenatální období.
2. Novorozenecké období.
3. Kojenecké období.
4. Batolecí období (2. - 3. rok).
5. Předškolní období (v širším smyslu slova se jako předškolní období označuje celé období od narození až do vstupu do školy).
6. Vstup dítěte do školy (zhruba 6. rok).
7. Mladší školní věk od 6 -7 let do 11-12 let.
8. Období dospívání, dělí se na období pubescence (zhruba 11- 15let), období adolescence (zhruba 15 - 22 let).
9. Dospělost - časná (od 20 do 25 - 30 let),
  - střední (asi do 45 let),
  - pozdní (asi do 60 - 65) let.
10. Stáří - časná a vysoká.

## 3.2 Faktory ovlivňující a formující osobnost dítěte

### Rodina, rodinné zázemí

„Rodina je přirozené prostředí, do něhož se člověk rodí, aniž si mohl vybrat jiné a přejímá to, co mu připravili rodiče.“ (Přadka, 1983, in Kraus, 2008, s. 80)

Rodinu můžeme dělit: (Kraus, 2008, s. 80)

- nukleární (jaderná) rodiče a dítě (děti) také orientační,
- rozšířená o blízké příbuzné (velká) prarodiče, tety, strýcové.

Rodina je první velmi významnou primární sociální skupinou se kterou se dítě setkává a která jej formuje. Dává mu základy chování, jednání, vystupování a také tolik potřebný pocit jistoty, sounáležitosti a příslušnosti k někomu, náležitosti někam patřit. Právě v ní dochází k sociálnímu učení, během něhož si jedinec osvojuje potřebné návyky a normy. Na základě nápodoby a identifikace s lidmi - rodiči, kteří mu slouží jako model chování.

V průběhu socializace si také dítě v rodině osvojuje vlastnosti a kompetence, které mu pomohou v jeho začlenění do společnosti. Děje se tak především působením sociální interakce, čímž je myšlena vzájemná interakce mezi dvěma nebo více lidmi. Dítě přejímá normy, formy chování a učí se také orientovat v různých společenských rolích, které mu život přináší. (např. dítě, žák, spolužák, člen kolektivu).

Pokud rodina plní všechny své funkce hovoříme o rodině *funkční*.

*Dysfunkční* rodina je pokud není celkový život v rodině zásadně ohrožen.

*Afunkční* rodina je taková, která je vnitřně rozkládána a je narušován i vývoj jedince.

K základním funkcím rodiny patří: (Kraus, 2008, s. 81 – 85)

- biologicko – reprodukční funkce,
- sociálně – ekonomická funkce,
- ochranná funkce (zaopatřovací, pečovatelská),

- socializačně – výchovná funkce,
- místo poskytující rekreaci, zábavu, relaxaci,
- emocionální funkce rodiny, která je zásadní a nezastupitelná.

Ovšem současná rodiny prošla mnoha změnami. K zásadním patří ztráta výsadního postavení muže v rodině, často také chybějícího mužského vzoru v důsledku nárůstu počtu osamělých žen s dětmi. Současná rodina se také zmenšuje a izoluje v důsledku změn, které přináší oddělené bydlení jednotlivých generací. Chybí a vytrácí se vzájemná komunikace, mimo jiné také v důsledku nedostatku času například i vlivem stále více na ženách požadovaných kvalifikačních požadavků a v důsledku přinášející například větší emancipaci žen.

Již na základní škole můžeme pozorovat diferencovanost rodin podle socioekonomické úrovně.

Zcela jistě všechny tyto faktory společně i mnoha jinými přispívají k nárůstu rozpadů rodin, rozvodů. Musím zmínit ještě jeden jev, který je pozorovatelný ve třídách a tím je přibývání nesezdaných párů, které společně vychovávají ne jedno, ale třeba i dvě společné děti.

Všechny tyto faktory vedou k menší stabilitě rodin a někdy i rozpadu.

Při zkoumání rodinného prostředí se berou v potaz jednak: (Kraus, 2008)

1. *Demografické podmínky* - tzn. struktura rodiny (úplná či neúplná rodina, počet dětí v ní), vnitřní stabilita rodiny (vztahy mezi rodiči a dětmi).
2. *Materiálně - ekonomické podmínky* rodiny (zaměstnanost, profese, finanční zajištění, bydlení rodiny, vliv techniky a život rodiny, životní styl rodiny).
3. *Kulturní a výchovné prostředí rodiny*- vzdělání rodičů a jejich hodnoty, životní styl (zájmy rodičů, cestování, stravování), způsoby trávení a využívání jejich volného času a z toho plynoucí podmínky pro rozvoj postojů dětí tj. míra pedagogizace prostředí.

## **Škola, školní zralost, úspěšnost**

V ČR je povinná školní docházka pro dítě dosahující k 1. září věk šest let.

Protože v tomto údobí dítě mladšího školního věku obvykle začíná plnit povinnou školní docházku, je *škola, školní zralost* dítěte a jeho *úspěšnost* důležitým faktorem, činitelem dalšího vývoje osobnosti jedince.

Škola navazuje na působení rodiny a na výsledky primární socializace. Jedinec vstupující do školy by měl splňovat požadovaná kritéria *školní zralosti*, která mu umožní úspěšný školní začátek.

K těmto náleží:

Biologické zrání – je závislé především od věku jedince a také od individuálních schopností každého jednotlivce.

Způsobilost pro školní práce vychází také z poznatku vlivu prostředí a výchovy na úspěch či neúspěch školního začátku jedince.

Připravenost dítěte na školní práci – tímto jsou myšleny nejenom rozumové předpoklady, ale také emoční připravenost a motivace. Kladný vztah ke škole, učení a k učiteli a spolužákům. Pojmem školní zralost není myšleno pouze zralost biologická, ale také rozumová, citová a sociální. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 111.)

Vstup dítěte do školy je významným mezníkem. „*Nástup do školy je spojen s nutností osamostatnění, přijetí zodpovědnosti za vlastní jednání a jeho následky*“. (Vágnerová, 2000, s. 163)

Vzhledem k dané tematice, což je mladší školní věk, pokusím se nyní popsat *osobnost dítěte mladšího školního věku*.

## Mladší školní věk – charakteristika období

### Věkové zvláštnosti

Obdobím mladšího školního věku je označováno údobí od 6-7 let dítěte, to znamená jeho vstupu do školy, do 11-12 let, to je období prvních známek pohlavního dospívání, které provázejí průvodní psychické projevy. Na něj navazuje starší školní věk.

Na první pohled se zdá být toto údobí nezajímavým, že se s dítětem, jeho osobností neděje nic. Neprobíhají tak převratné změny jako v útlém a předškolním věku dítěte ani jako v navazujícím období dospívání.

Psychoanalýza tento věk označila jako období „*latence*“. Je ukončena jedna část psychosexuálního vývoje a základní pudová a emoční složka osobnosti dřímá do začátku pubescence: (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 118.)

*Po stránce psychologické* lze toto období označit jako *věk střízlivého realismu*. Školák je zaměřen na to, co je a jak to je. Chce pochopit okolní svět a věci v něm „doopravdy“. Tento rys lze spatřit v kresbách, písemných projevech, ve hře i četbě. Školák se zajímá především o knihy poučující jej. Dítě je zkoumavé, nejprve je to realismus „naivní“, později „kriticky realistický“. Je nadále aktivní ke vztahu ke světu, chce věci prozkoumat.

Zdeněk Matějček dává přednost samostatnému rozlišení mladšího školního věku (6 - 8 let), a střední školní věk (9 - 12) let a staršího školního věku, který se již kryje s pubescencí. (Matějček, 2008, s. 57). Podle něj jsou děti v mladším školním věku ještě hravé, jsou schopny soustředit se na jednu věc jen na krátkou dobu (10 minut). Střední školní věk oproti tomu charakterizuje jako stabilnější a vyhraněnější. Již proběhla adaptace na školu.

*Tělesný růst* podmiňuje vývoj pohybových i ostatních schopností. Souvisle a významně se zlepšuje hrubá i jemná motorika dítěte. Vyvíjí se také smyslové vnímání zejména zrakové a sluchové. Dítě je pozornější, vytrvalejší, pečlivé. Je dobrým pozorovatelem, stále častěji i kritickým. Věci prozkoumává až do detailů. Vnímání se stává až pozorováním. Jeho svět se významně rozšiřuje v prostoru i v čase. Představivost, schopnost vybavit si v paměti dřívější vjemy, dosahuje vrcholu.

*Výrazně se rozvíjí řeč.* Tato je základním předpokladem úspěšného učení, napomáhá pamatování. Roste slovní zásoba, složitost vět a jejich délka, také pod vlivem formálního učení. Rychlý rozvoj řeči podporuje rozvoj paměti.

Ovšem i v tomto jsou dle studií rozdíly mezi dětmi, vyplývající z kulturní a sociální deprivace dítěte. Přínosem by mohly být nově otevírané přípravné třídy základních škol. Jedna z nich je také na naší škole již čtvrtým rokem.

### *Kognitivní vývoj*

Podle Piageta teprve na počátku školního věku tj. kolem 7 let je dítě schopno skutečných logických operací, pravých úsudků odpovídajících zákonům logiky, bez dřívější závislosti na viděné podobě. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 124 -125). Ovšem stále se to týká jen konkrétních věcí. Teprve kolem 11 let je dítě schopno vyvozovat soudy i zcela formálně.

### *Emoční vývoj a socializace*

Vstup dítěte do školy je významným začleněním se do společnosti. Významnými osobami pro dítě nejsou již jen rodiče, ale také učitelé a stále více spolužáci. Vznikají skupiny dětí ve třídě i mimo ni. Dítě ve skupině se může učit takovým důležitým interakcím jako je vedle soutěživosti a tvořivosti také spolupráce a pomoc slabšímu. Ve školním věku se výrazněji některé děti prosazují jako dominantní, vedoucí, jiné jako podřídivé. V extrému může toto vést až k agresivnímu chování. Může i vyústit k podlehnutí svodu kamarádovi při různých přestupcích. Ve vrstevnické skupině školní třídy se dítě také učí porozumění potřebám jiných, jejich přáním a názorům. Školní dítě si také již samo klade vzdálenější cíle, které vyžadují již poměrně dlouhé úsilí. Toto sebeovládání je výsledkem dvou faktorů (emoční reaktivity) – je to ovlivněno celkovým dozráváním organismu a také volným ovládním emočních reakcí. Dítě již dokáže tyto reakce či impulzy potlačit a jednat plánovitě a záměrně. Narůstá odolnost dítěte vůči zátěži a také větší adaptabilita. Pokročilý vývoj emočního porozumění. Vývoj sociální kontroly a hodnotové orientace byl zahájený v předškolním období, zatím jsou ovšem velmi labilní, nadále jsou závislé na situaci a potřebách dítěte. Stabilizovat se začínají teprve během školního věku s logickým myšlením. Chápání mravních norem a hodnot závisí na celkovém vývoji dítěte.

### *Socializace:*

Osvojování si sociálních rolí, očekávaných vzorců chování se značně rozvíjí. Je to role žáka, a také spolužáka, který má a může pomoci. Také významnou je role sexuální (mužská – ženská). Mezi 8. – 10. rokem vrcholí proces socializace směrem k přejímání „mužských a ženských dovedností“. Z různých rolí, se kterými se setkává a přijímá je, si osvojuje i sebehodnocení a sebepojetí. Po osmém roce věku začíná být toto sebehodnocení poměrně stabilní až do začátku dospívání tj. kolem 11-12 let.

Významnou roli má posuzování vlastní školní úspěšnosti. Kladné sebehodnocení je významné pro duševní zdraví. Důležité je i to, jak dítě vnímá příčiny svých úspěchů či nezdarů - atribuční styl. Na začátku školního věku je dětská skupina ještě málo diferencovaná a vztahy stále ještě hodně nahodilé. Teprve kolem věku 10 let se vytvářejí trvalejší přátelské vztahy, které jsou založené na osobnostních vlastnostech. Zatímco v předškolním věku byla pro dítě nejdůležitější hra, nyní je to také práce. Je to schopnost vykonávat úkoly, které nejsou příjemné a jsou prováděny pro zamýšlený cíl. Hra, zejména pohybové, mají v tomto věku velký význam jako kompenzace duševní práce a dlouhého sezení ve škole. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 90) Zvláštní formou činnosti je spontánní kresba. Stále delší dobu dítě dokáže konat činnost vyplývající spíše z požadavků. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 136 -141).

Tímto shrnutím jsem se pokusila přiblížit osobnost dítěte mladšího školního věku.

## **3.3 Zdravý životní styl**

Výchova ke zdraví, zdravý životní styl u dětí mladšího školního věku

Výchova ke zdraví a zdravému životnímu stylu je jedním z důležitých úkolů rodiny, školy a také mimoškolní výchovy. Vždyť právě osobní příklad nejen rodičů, ale i učitelů, vychovatelů formuje děti. Je to tzv. výchova nápodobou.

J. Machová, 2009 *„Životní styl je charakterizován souhrou dobrovolného chování (výběrem) a životní situace (možnosti).“*

*„Vzhledem k zásadnímu významu životního stylu pro zdraví je nutné poskytovat odpovídající znalosti, včetně rozvíjení dovedností návyků a formování postojů, aby bylo*

*součástí výchovy dítěte od útlého věku v rodině i ve škole a aby bylo spojováno s výchovou k odpovědnosti za vlastní zdraví.*“ (Machová, Kubátová, 2009, s. 17)

Již v dětském věku je důležité dbát u dětí na správnou výživu a životosprávu. Velký význam má u dětí pitný režim a jeho dodržování. Také vedle komplexní a vyvážené stravy je nutný přísun vitamínů. Stoupá počet obeztních dětí a také narůstá počet hlavně dívek s poruchami příjmu potravy. K hlavním příčinám obezity dětí patří vedle nadbytečného příjmu potravy také pití různých slazených limonád a pochutin. Tyto faktory společně s nedostatkem pohybu a pohybových aktivit mohou vést ke zdravotním následkům již v dětském věku.

Vlivem sledování televize, počítačů ubývá u dětí fyzických aktivit. Také sport a pohyb u dětí bývá nahrazován jízdou v autech a výtahy.

To, že děti prosedí celé dopoledne ve školních lavicích, je nutné kompenzovat dostatkem pohybu v čase odpoledním. Tyto činnosti je možné realizovat nejenom v hodinách tělesné výchovy, kterých je málo (2- 3 hodiny týdně), ale také v rekreačních činnostech aktivních, relaxačních a tělovýchovných chvilkách např. ve školní družině. Dobré je také aktivní využití přestávek se spontánními pohybovými aktivitami dětí, přičemž je nutné zabezpečení bezpečnosti dětí.

(Machová, Kubátová, 2009, s. 58) připisuje významu pohybu také účinky vedle komunikačních a socializačních také psychoregenerační, psychoregulační a psychorelaxační. Dále je to prevence stresu. Cílený pohyb by se měl stát součástí životního stylu.

Prevence patologických jevů:

Děti školního věku mohou být ohroženy také návykovými látkami např. kouření, alkohol a podobné jevy, které mají negativní účinek a dopad na zdraví jedince. Nejvíce děti z rizikových sociálních skupin a žijící v nevhodném rodinném prostředí, kde získávají vedle nesprávných životních postojů a vzorů také špatné návyky. Již dítě mladšího školního věku má být poučeno o škodlivosti kouření, pití alkoholu a jeho zhoubného vlivu na děti, ale i dospělé.

V posledních letech se lze setkat také s dalším problémem již v dětském věku, kterým je závislost na počítačích a internetu. Dítě z důvodu “hraní“ her na počítači

zanedbává povinnosti mu uložené rodiči, přestane plnit a časově nestíhá školní úkoly. Vedle poškozování pohybového systému, namáhání očí, vzniká také další riziko nápodobování násilí a chování oblíbených hrdinů počítačových her. Realita a reálný život je nahrazován životem „virtuálním“ a také virtuálními kontakty.

Pohyb a pohybové aktivity mají být pro děti radostí, ne soupeřením. Děti, obzvláště chlapci rádi porovnávají vzájemně síly. Nejlepší je, pokud si žák oblíbí nějakou pohybovou aktivitu. Pokud dítě vidí, že jeho otec například chodí dvakrát v týdnu s kamarády si zasportovat, bude mít ke sportu a pohybu jistě jiný vztah než žák, jehož rodič chodí tak maximálně s kamarády do hospody, jak tomu bývá často v méně podnětném sociálním prostředí.

Ke zdravému životnímu stylu patří také stýkat se s kamarády, jít si s nimi zasportovat, popovídat si, zahrát.

Je důležité věnovat pozornost také zabezpečení bezpečnosti dětí. U dětí v mladším školním věku, o kterých píše, jsou nejčastějším druhem úrazu zlomeniny a vykloubeniny, dále povrchová zranění. (Machová, Kubátová, 2009, 248 s). U chlapců dochází k úrazům častěji, zřejmě vzhledem k jejich větší odvaze riskovat, tendenci k riskování a větší a častější agresivitě. K prevenci úrazů jistě přispějí také náležité ochranné pomůcky (přilby na kolo, lyže, vhodné obutí atd.)

Výchova ke zdraví a tím ke zdravému životnímu stylu se stala jednou z priorit základního vzdělávání. Její význam je zřetelný již rozpracováním do řady ŠVP základních škol v přijatém projektu “Škola podporující zdraví“ (ŠPZ). Obsahem projektu jsou tři pilíře podpory zdraví: (Machová, Kubátová, D., 2009, s. 267)

- pohoda prostředí (věcné, sociální, organizační),
- zdravé učení (smysluplnost, možnost výběru, přiměřenost, spolupráce),
- otevřené partnerství (škola jako model demokratické společnosti, škola jako kulturní a vzdělávací středisko obce).

Dítě mladšího školního věku ještě uznává autority a je tedy schopné vytvořit si účinné zábrany nevhodného jednání a chování. Právě v tom je jeden z důležitých úkolů školy a také mimoškolní výchovy ovlivňovat, kompenzovat nesprávné a nevhodné postoje a návyky dítěte, působit i na rodinu dítěte.

## 4. Metodik mimoškolní výchovy – projekt Evropského sociálního fondu

### 4.1 Projekt metodik mimoškolní výchovy

V této části svojí bakalářské práce bych chtěla přiblížit a blíže popsat práci metodika mimoškolní výchovy.

V červnu 2007 jsem byla oslovena Střediskem služeb školám v Brně, Hybešova 15 a společně s dalšími 13 vychovatelkami vyzvána k realizaci vytvoření sítě metodiků v pracovním projektu *„Lepší spravít síť nežli chytat ryby rukama – metodická a konzultační síť v JKM“* financovaném Evropským sociálním fondem a ČR.

V případě vychovatelek školních družin – metodiček to bylo pokračování naší práce, kterou jsme vykonávaly předtím, ovšem bez nějaké záštity, jak se stalo nyní pod Střediskem služeb školám.

Cílem tohoto projektu bylo vybudovat síť Kabinetu metodiků všech oborů škol, kteří by se pravidelně scházeli, diskutovali o problematice svého oboru, a pracovali na výstupech s cílem podpořit své kolegy, předat jim nové podněty, zkušenosti.

Takže vzniklo 11 kabinetů utvořených na základě průřezových témat RVP :

1. kabinet matematiky a její aplikace,
2. jazyk a jazyková komunikace,
3. kabinet cizích jazyků,
4. kabinet informační technologie,
5. speciální pedagogiky,
6. člověk a společnost
7. člověk a příroda,
8. umění a kultura,
9. člověk a zdraví,
10. kabinet řízení,
11. kabinet mimoškolní výchova.

V každém kabinetu s nejméně 10 metodiky.

V rámci tohoto projektu (modul metodik) jsme procházeli různými vzdělávacími kurzy, které si kladly za cíl podpořit zejména komunikační dovednosti, metody moderní komunikace. Vzdělávání a odborné proškolení metodiků proběhlo v různých kurzech např. Efektivní komunikace, dále počítačové vzdělávání - E-learning, PowerPoint, metody elektronické komunikace, Základy tvorby textového dokumentu a mnohé další.

Výhodou pro školy a metodiky bylo bezplatné získání vzdělání v akreditovaných kurzech s osvědčením. Ovšem realizace byla pro metodiky časově náročná. Ne vždy a v každé škole se setkala vychovatelka s pochopením na uvolňování k realizaci činnosti.

Účast na kurzech byla ovšem podmínkou spolupráce sepsané smlouvou o účasti. Využití nabídky vzdělání, bezplatných vzdělávacích kurzů, bylo povinností pro vychovatelky - metodičky. Mohly si vybrat z pestré nabídky, ovšem musely splnit 75 procent (nejméně 56 hodin kurzů). Vybavuji si, že podzimní prázdniny a státní svátek 28. října 2009 jsem strávila na takovémto vzdělávacím 2 denním kurzu s názvem „Facilitace a moderování“ (diskuzí, uvádění konferencí).

Vychovatelky – metodičky se po dobu 1 roku pravidelně scházely každý měsíc a k tomu odborné semináře, školení. Výsledkem bylo osvědčení a certifikát o vyškolení do funkce metodika mimoškolní výchovy.

## **4.2 Projekt Evropského sociálního fondu 1. řada**

Školy v Jihomoravském kraji máme rozděleny podle okresů a obvodů. Město Brno je rozděleno na několik částí, Brno – venkov také, po jedné metodičce má okres Znojmo, Blansko, Boskovice, Znojmo, Břeclav a Pohořelicko rozhraní okresů Břeclav a Brno – venkov.

K této práci patřila také příprava a realizace konferencí pro vychovatelky školních družin. Na přípravných schůzkách metodiček byly vybrány náměty na konference a poté realizovány. Vyvrcholením byly vždy tři až čtyři běhy konferencí pro vychovatelky v Jihomoravském kraji, na nichž se metodičky podílely jako lektorky. Proběhly

konference na témata, které jsme předtím dle požadavků v evaluačních dotaznících vybraly pro své kolegyně.

Konferencí na jedno téma, které se konaly ve čtyřech bžích, se zúčastnilo od 25 do 35 vychovatelek vždy v jednom běhu, z okresů Brno, Brno – venkov, Břeclav, Znojmo, Blansko, Boskovice. Akce se konaly buďto na SŠ Brno nebo na nějaké škole v okrese.

Náročná realizace projektu byla financovaná ESF.

Proběhly tyto konference:

V měsících květnu až červnu 2009 „Deskové hry nejen na prázdniny“ se zaměřením zejména na praktické seznámení s moderními deskovými hrami, možnosti jejich využití v činnosti ŠD a ŠK, rozvíjení klíčových kompetencí zábavnou činností.

V listopadu 2009 „Náměty etapových her pro ŠD a ŠK celoročním využitím“. Vychovatelky z různých škol a okresů si ve tvůrčí atmosféře spolupráce prakticky vyzkoušely v práci ve skupinách vytvoření etapové hry, kterou posléze předvedly kolegyním. V bohaté diskuzi jsme porovnávaly různost svého školního zázemí, vybavenost ŠD, finanční podmínky a informovanost.

Metodičky měly vždy nejprve schůzky přípravné, poté realizace konferencí dle obvodů a následovaly evaluační schůzky s vypracováním zprávy o průběhu, diskuzích na konferencích a také výsledných, v dotaznících získaných, požadavcích, námětech, tématech na příští konferenci.

K práci metodičky ve svém obvodu:

Každá z metodiček má ve své obvodu od 15 do 25 školních družin.

Pro nástin okres Brno je rozdělen na obvody Brno střed, sever, jih, východ, západ. Stejně tak rozsáhlý okres Brno – venkov. Tento má v severní části 1 metodičku, další v jižní a já mám obvod Pohořelicko, sdružující školní družiny kolem Pohořelic. Do roku 2008 byly Pohořelice součástí okresu Břeclav, kde jsem byla jedinou metodičkou, scházely jsme se ve školní družině v Mikulově, který byl zhruba uprostřed okresu.

Po roce 2007 a oslovení SŠ Brno v rámci metodiků, jsme se zde dohodly na tom, že budou 2 metodičky pro Břeclav a mně zůstaly školní družiny v okolí Pohořelicka. Ovšem na schůzky obvodu si mohly paní vychovatelky vybrat, zda chtějí jet do

Břeclavi nebo k nám. Takže mi zůstal obvod od Rajhradu, Vranovice, Pouzdřany, až po Mikulov.

Vychovatelky se scházejí nejméně 2 x ročně a vyměňují si zkušenosti, náměty a především novinky zve svého oboru.

Máme také své profesní zastoupení v odborech v republikové radě.

### **4.3 Projekt Evropského sociálního fondu 2. řada**

Poskočení jednoletého projektu „Lepší spravít síť nežli chytat ryby rukama“ následoval další dvouletý (v letech 2010-2011) s názvem „*Rozvoj dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) a síť metodické podpory v JMK*“. Tento dosud probíhá, v lednu jsme měly evaluační schůzku k posledním čtyřem konferencím, které proběhly dvakrát v Brně, pro Brno-město a Brno-venkov, dále v Břeclavi a v Blansku pro Blanensko- boskovicko.

Byly realizovány vzdělávací konference pro vychovatelky ŠD:

V dubnu 2010 „Modely chování problémových dětí a jejich řešení v různých situacích“ a na ni volně navazující v listopadu 2010 „Efektivní komunikace s rodiči, dětmi a konkrétní spolupráce pedagoga s rodiči“. Některé později přihlášené vychovatelky již nemohly být z důvodů velkého zájmu a kapacity učebny uspokojeny.

Na obou těchto konferencích byla odbornou lektorkou psycholožka z PPP Brno, která nás seznámila teoreticky s možnostmi efektivní komunikace s rodiči, řešily jsme dotazy z praxe a jejich řešení, modelové situace zážitkovou metodou.

Bohatá diskuze k dané, vychovatelkami vyžádané problematice, byla důkazem zájmu o práci, a toho, že máme i ve školních družinách co do činění s dětmi z různého sociálního a výchovného prostředí.

Projekt k DVPP by měl vyvrcholit v červnu tohoto roku společnou konferencí metodiků všech kabinetů. Bude také vydán další sborník s vypracovanými zprávami z kabinetů, schůzek a doplněný fotografiemi z akcí.

## **Praktická část**

### **5. Průzkum zjištění využívání a trávení volného času dětí**

#### **5.1 Metodika průzkumu (řízený pohovor)**

Cílem praktické části mé bakalářské práce bylo zjistit, jak využívají a tráví svůj volný čas děti mladšího školního věku, navštěvující školní družinu v Pohořelicích, jako vzorku populace dětí 1. – 5. tříd. Ze zjištěných výsledků rozhovoru možné využití k ovlivnění a rozvíjení jejich zájmů, zálib, volnočasových aktivit, především výchovným působením na ně a zapracováním výsledků do plánů zájmových činností v ŠD, praktického využití. Také mne zajímalo, jak je to doopravdy s těmi počítači, a časem u něj stráveným a vlivu medií na tyto děti.

Formou řízeného rozhovoru, otevřených otázek a podotázek (podřízených otázek) zjištění preference zájmů dětí ve volném čase.

Vybrala, shromáždila jsem 20 dětí, žáků 1. – 5. třídy.

Metodika praktické části

Kvalitativní průzkum

Způsob provedení: rozhovor (polostrukturovaný) řízený, skupinový

Forma: osobní komunikace s žáky

Cíle rozhovoru:

Zjištění využívání a způsobu trávení volného času dětí mladšího školního věku (1. – 5. tříd), které navštěvují školní družinu Pohořelicích.

Metoda kvalitativního rozhovoru, formou skupinového rozhovoru. Údaje jsem získala formou polostrukturovaného rozhovoru, na základě pokládaných dotazů, otázek, podotázek. Měla jsem možnost na odpovědi dětí reagovat, tudíž si ověřit, zdali můj dotaz správně pochopily. Metoda byla spojena i s pozorováním reakcí dětí, které se vhodně doplňuje a prolíná. Formu rozhovoru jsem zvolila z důvodu přímého kontaktu

s dotazovanými dětmi, možnosti přímého reagování a ověření pochopení kladených otázek a věkovému přizpůsobení kladených otázek a možnosti doplnění otázek, kladením podotázek, doplňujících otázek.

Na počátku rozhovoru jsem se snažila vytvořit uvolněnou atmosféru a motivovat je tím, že jsem jim připomněla náš nedávný rozhovor o volném čase, který nyní popisují:

Úvod:

Vychovatelky a učitelky mají v současné době k dispozici nepřehledné množství metodické literatury a knih. Stačí jen trochu sledovat nabídku především nakladatelství Grada, Portál, Fragment. Jako důkaz svých tvrzení uvádím nabídku například tituly – „Hry a nápady pro školáčky – jaro, léto, podzim, zima, Hry na každý měsíc, Vyber si hru podle jména“ a jiné. Všechny tyto knihy jsou neocenitelnou pomůckou pro výchovnou práci, obzvláště pro začínající vychovatelky, ale nejen pro ně.

Při své výchovné práci ráda využívám knihu „*Už vím, co udělám, když...*“, napsala Zuzana Pospíšilová. Tato kniha nabízí v několika kapitolách jak reagovat, co činit, konat, když mám nějaký problém, či nevím co dělat.

V anotaci knihy:

*Knihla plná neocenitelných návodů pro děti. Složitými situacemi, které se mohou v životě přihodit, provází děti Jonáš s mladší sestrou Gábinou.*

Knihla je rozdělena do několika kapitol:

- *Když máš problémy* (např. když se počůráš, když se něčeho moc bojíš, když něco rozbiješ).
- *V rodině* (když se rodiče hádají, když se rodiče rozvedli, když ti umře někdo blízký...).
- *Ve škole* (když ti nejde učení, když jsi nešikovný, když máš trému, vysvědčení).
- *Mezi kamarády* (když je někdo jiný než ostatní – aktuální téma, když tě někdo šikanuje také, když se zamiluješ, když se s tebou kamarád hádá).
- *V obchodě nebo na ulici* (když vidíš zloděje, když najdeš cizí peněženku, když uvidíš na zemi injekční stříkačku, atd.)
- *Při cestování* (když cestuješ sám, když vidíš slepého člověka přecházet ulici, aj.)

- *První pomoc* (kde můžeš hledat pomoc?, když se někdo topí, když hoří, když se někdo popálí, a další)

Každý týden s dětmi na nějaké konkrétní téma společně hovoříme. Přečteme si krátký text a poté společně diskutujeme, vyprávíme si na dané téma.

Zajímalo mne, jestli děti vědí, co je to volný čas, četli jsme si a vyprávěli na téma: Když se nudíš....

Téma, které přímo vybízí k otázce, co děti dělají, aby se nenudili, co je baví a zajímá. Předchozí téma znělo: Když se ti do něčeho nechce a krásně navazovalo na knihu, která se dětem opravdu moc líbila, a je o povinnostech každého z nás. Jmenuje se: „Josífkův pekelný týden“. Jozífek je chlapec jako každý jiný, jen... jen se mu nic nechce, poslouchat, plnit úkoly, prostě nějak nedoslýchá a tak jednoho dne se probudí a začnou se dít věci. Rodiče jsou vyměnění! A Jozífkova okřídlená věta „Mně se nechce!“ tu zaslechne Jozífek toho dne z úst tátových a začne přemýšlet! Tátovi se nechce!?

S dětmi jsme si povídali o práci rodičů a vyvozovali z toho, co je vlastně prací dětí a jejich povinnosti. Jak se mamince také jistě nechce večer žehlit, nebo nachystat třeba svačinu na druhý den.

Od povinností jsme se dostali další týden k nudě, zájmům a koníčkům...

Zeptala jsem se dětí. „*Co je to volný čas?*“ A úžasem slyšela odpovědi: To je když spím... (odpověděl jinak bystrý žák 3. třídy) a podobné. Děti, alespoň ty v mém oddělení nevěděly, co je to volný čas. Tak jsme si vyprávěli, že rodiče chodí do práce, zaměstnání, potom každý z nich má své povinnosti, např. maminka vaří, pere, uklízí.

A jestlipak má i nějaký čas pro sebe? A co dělá? Dívá se na televizi, plete, chodí cvičit, tančit? A co třeba tatínek?

Po splnění povinností mají rodiče volno a jak je tráví... Takto jsme si vyprávěli a přešli zvolna k dětem a jejich zálibám...

Hovořili jsme také o tom, že každý z nás je jiný, jsme jedineční, máme jiné zájmy, záliby, koníčky, nadání... Zde jsem skončila.

A přichystala si otázky, kterými bych ráda zmapovala, jak tráví svůj volný čas děti v mém oddělení a co by je zajímalo...

## 5.2 Provedení průzkumu

Cíl průzkumu: Jako cíl průzkumu jsem si určila zmapovat, zjistit využívání a způsob trávení volného času dětí.

Kladla jsem dětem tyto otázky a podřízené doplňující otázky (viz. Příloha č. 1):

Můj volný čas                      děti 1. – 5. tříd základní školy

Otázky kladené dětem v rozhovoru:

1. Co je to volný čas?
2. Co rád děláš ve volném čase?
3. Víš, co je to nuda?
4. Co tě zajímá, baví, do jakého kroužku chodíš?
5. Do jakého kroužku bys rád chodil? Jaký bys uvítal?
6. Máš na počítači svůj e-mail?
7. Víš co je to facebook? Jsi na něm přihlášený?
8. Staráš se o nějaké zvířátko?
9. Co děláš nerad?
10. Máš dobrého kamaráda?

Podotázky kladené a rozšiřující:

K otázce 2. Co rád děláš ve volném čase?

- dívám se na televizi, video, DVD
- jsem na počítači
- čtu si
- jsem venku (denně, moc ven nechodím)
- jiné (jmenujte)

- nudím se

K otázce 4. Baví mě, zajímá mě...

- počítače (jak často – každý den, kolik hodin?)
- sport (fotbal, florbal, vybíjená)
- hraji na (flétnu, klavír, jiné)
- chodím do výtvarného kroužku (keramického)
- chodím do jiného např. modelářský,...
- cvičím, chodím do juda
- tančím (taneční kroužek, mažoretky, roztleskávačky, Fanny Angeles, Rošťandy)

K otázce 5. Do jakého kroužku bys rád chodil? Jaký bys uvítal?

K otázce 8. Staráš se o nějaké zvířátko? Jaké?

- pes
- kočka
- jiné (křeček, králíček, morče, želva)
- rybičky
- ptáci (andulka, papoušek)

K otázce 10. Máš dobrého kamaráda? Kolik? A jaký by měl být?

**Zpracovala a zapsala jsem odpovědi 20 dětí, 1. – 5. třída, 13 dívek, 7 chlapců.**

Tyto odpovědi jsem zpracovala ze záznamu, (použila jsem záznam v mobilu) dětem jsem vysvětlila, proč se jich ptám a také, proč si rozhovor nahrávám a také jsem si vedla během rozhovoru poznámky (z důvodu autentičnosti).

***Odpovědi dětí:***

1. Co je to volný čas?

Volný čas je: *Když si hraju, když mám chvílku volna, o víkendu, po úkolech, když mám volno, o přestávce, když mám chvílku pro sebe, dělat spoustu věcí, když jsou*

*prázdniny, když se nechodí do školy, když není škola, jít ven, když si můžu dělat co chci, budu si číst, být venku, ve kterém děláme co chceme nebo co nás baví...*

Jedna stručná odpověď: „*Volný je, že nemáš povinnosti a můžeš jsi dělat co chceš.*“

Doplňující otázka: Mají rodiče volný čas? *Nemají. O víkendu. Nemají moc.*

Co je to koníček?

Odpověď: *co mě nejvíc baví, co rádi děláme, co si přejeme dělat, zájem je koníček.*

2. Co děláš ve volném čase?

*Děti uvedly, že ve volném čase se 8 dětí se dívá na TV, DVD, video, na počítači je 15 dětí, 3 počítače nebaví, (z toho uvedlo 10 dětí 2-3 týdně, 1 – 20 minut večer denně, 1 o víkendu). Čte si 10 dětí (knihy a časopisy). Jsem venku řeklo 14 dětí, z toho denně 10.*

*Jiné – stavím si z lega, maluju si, skáču na trampolině 3 děti, jezdí na koni 2, zpívám si, jezdím na kole 4 děti, kolečkových bruslích 2 děti, dělám si co zrovna co chci, koupu se. Dvě děti řekly, že se nudí.*

3. Co je to nuda?

*Nuda je otrava. Nuda je, když není co dělat.*

4. Co tě baví, zajímá?

*Vedle počítače (12 žáků) uvedly děti sport (fotbal, florbal, vybíjená) 13 dětí, hru na nástroj – 9 dětí (flétna 4, klavír 3, kytara 3), výtvarné kroužky 5 dětí, 1 modelářský, že cvičí řeklo 6 dětí a do tanečních kroužků chodí 9 dětí.*

5. Do jakého kroužku bys rád(a) chodil(a)?

Vysvětlila jsem dětem, že mohou uvést kroužek, jaký by rády navštěvovaly.

Odpovědi dětí: *Karate 2 chlapci, kung-fu, herecký, pěvecký, střelecký, hudební, filmový, aikido – bojová umění, přírodovědný, mažoretky 2.*

6. Máš na počítači svůj e-mail?

*Svůj e-mail má 15 dětí.*

7. Víš co je to facebook? Jsi na něm přihlášený?

*Co je to facebook vědělo 5 dětí, 4 jsou na něm registrovány.*

8. Staráš se o nějaké zvířátko? Jaké? (druh)

*Z 20 dětí se 14 dětí o nějaké zvířátko stará, pečuje. Dva žáci by chtěli nějaké zvířátko, ale rodiče jim je nedovolí (pes 7 dětí, kočka 3 děti, křeček 3, králíček 2, morče 1, pták 2, rybičky 9 dětí. Dvě děvčata uvedla koně.*

9. Co děláš nerad(a)?

*Nerad učení, uklízení, čištění zubů, umývání se, koupání se, poslouchat, nudit se, když někdo řve, poslouchat rodiče.*

*Proč chodíme do školy? Abychom byli chytrí, aby sme mohli chodit do práce, aby sme měli znalosti,*

10. Máš dobrého kamaráda? Zadala jsem varianty – kolik? 1, 2 – 3, více.

*Všechny děti až na dvě uvedly, že mají více kamarádů než 3.*

Z toho vyplynula otázka, jaký by měl být ten dobrý kamarád(ka)?

*Borec, spolehlivý, hodný, mít rád zvířata, hodný na nás, nelhat, spravedlivý, důvěřovat si – tajemství, umí pomoci, poradit.*

### **5.3 Závěry z průzkumu (využití v praxi)**

Souhrn a interpretace zjištěných výsledků šetření:

V provedeném rozhovoru se skupinou dětí 1. – 5. tříd jsem se snažila zjistit, jak tyto děti tráví svůj volný čas, jak by si jej přály trávit, to znamená, nabídku jakých kroužků či aktivit by uvítaly.

Většina dětí již správně dokázala interpretovat (přiměřeně věku) pojem volný čas a k čemu slouží.

Z původního poznatku, že děti dříve nevěděly, co je to ten volný čas, vyplynulo pro mne poučení, že to, co je nám dospělým samozřejmé (volný čas, koníčky atd.), nemusí být jasné dětem a snažit se jim tento pojem přiblížit.

Z dalších odpovědí vyplynulo, že si děti rády hrají venku, jezdí na kole, kolečkových bruslích, sportují. Také častá odpověď byly různé taneční aktivity. Tento fakt je ovlivněný přímo s nabídkou školy, SVČ a ZUŠ (taneční aktivity, sportovní) a taneční skupiny Fanny Angeles, které nabízejí různé taneční aktivity. Škola, SVČ nabízejí také sportovní aktivity, fotbal a florbal, volejbal. Z tohoto faktu je vidět, že pokud je dětem nabídnuta vhodná nabídka činností, rády jí využijí.

Děti, které ještě nějaký nabízený kroužek nenavštěvují, uvedly, že by do něj chtěly chodit (například mažoretky, výtvarný kroužek).

K počítačům a jeho využívání: spíše kdo si četl, nepreferoval počítač. Tento byl odpovídan občas (2-3 týdně) tak půl hodinky. Zato na počítači má svůj e-mail většina dětí již od druhé třídy. Také většina hraných her vyžaduje registraci. Co je facebook vědělo pět dětí a čtyři na něm také byly přihlášeny. Odpovídá to i věkovému složení vzorku dětí.

Pobavili jsme se společně u odpovědí, co dělají děti nerady a já jim připomněla Jozífka a jeho pekelný týden.

Poměrně dost dětí se stará, pečuje o nějaké zvířátko, spíše nejen jedno. Dvě děti by rády měly pejska, ale rodiče jim jej nedovolí.

Zde si dovolím připomenout opět Z. Matějčka, který doporučuje, aby dítě mělo, staralo se o nějaké zvířátko. Začínat třeba rybičkami, pokračovat morčetem a posléze vytouženého pejska či kočičku. Péče o zvířátko nejenže dítěti přináší radost, ale je u něj pěstován odpovědný vztah ke zvířátku, povinnost. Přináší i „výchovu pro život“ (u zvířátka vidí třeba rozmnožování, péči o živou bytost), ale i druhou výchovnou funkci „konec životního cyklu“. (Matějček, 1999).

Zvířátko se stane i věrným kamarádem a průvodcem jedináčka – častého dnešního jevu.

Děti mají ještě do jisté míry zkreslený obraz o dobrém kamarádovi (silný borec) i fakt, že uvádějí, že mají více dobrých kamarádů (souvisí s vývojovým obdobím dítěte).

Nabídka zájmových aktivit pro děti v Pohořelicích je poměrně pestrá a myslím, že kdo hledá, najde. Pokud si ovšem nepřeje nějakou specialitu např. aikido.

Ze závěrů průzkumného šetření pro naši školu, SVČ jakožto organizací realizující a poskytující zájmové vzdělávání dětem, vychází, že je zájem u dětí o mažoretky, které nabízí škola a nyní uvádím kroužky, aktivity, které neposkytuje žádná zájmová organizace. Přírodovědný kroužek se zaměřením přímo na péči o zvířata, jejich chov a snad nabídnout sportovní aktivitu (karate, kung-fu, bojová umění). Spíše jedno z toho, protože se domnívám, že uváděné požadované aktivity, kroužky jsou ovlivněny silně různými bojovými hrami na počítači, sledováním filmů v televizi a také věkem dětí. Dopřejme dětem po čem jejich srdce touží, ovšem v míře rozumné.

A k počítači a jak ovlivňuje děti? Počítač je fenomén doby, e-mail nutný a potřebný pro nás dospělé a zřejmě už i pro děti. Z tohoto faktu pro nás vyplývá nelehký úkol poučit děti o nebezpečí a nástrahách tzv. sociálních sítí, k nimž facebook a jemu podobné patří.

Zajímavý by byl zajisté dotazník pro rodiče, jakou nabídku kroužků by oni uvítaly pro své ratolesti, a jejich spokojenosti s poskytovanou nabídkou, což může být námět příští. Důležitým momentem v nabídce může být také cena za nabízenou zájmovou činnost. Zde musím uvést fakt, že na naší škole jsou všechny kroužky pro děti zdarma, mimo výtvarného kroužku. Rodiče přispívají pouze na materiál. Také nabízené kroužky ve školní družině (sportovní, počítačový a výtvarný) jsou pro děti bezplatné.

Jsem si vědoma, že zjištěné výsledky jsou platné pouze ve skupině dětí 1. stupně základní školy, náhodném vzorku dětí a v našem regionu.

## Závěr

Volný čas a jeho smysluplné využití, pedagogické zhodnocování tohoto času, kdy jak píší děti “Mohu si dělat co se mi chce, líbí“. Je také umění vhodně nasměrovat dítě k požadované činnosti. Činnosti ve volném čase konané na základě dobrovolné účasti, vhodně motivované a usměrňované poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, tělesných i duševních vlastností a sociálních vztahů.

Děti jsou jako houby, nasají vše. Jsou dobrými pozorovateli nás, rodičů, vychovatelů, našeho chování, činů... Záleží na nás všech, osobním příkladu a vůbec „celé obci“ jak cituji v úvodu svojí práce, jaké jednou budou, co z nich vyrostě...

Naučit člověka rozumně využívat volného času, formovat zájmy, podporovat celoživotní zájem jedním z cílů výchovy.

Zájmy dětí v mladším školním věku ještě nejsou rozlišeny, a proto je nutné předkládat dětem k výběru činnosti, při kterých se mění obsah i prostředí, v němž probíhají. S tímto základem můžeme vést starší děti k uvědomělejšímu výběru a specializaci zájmů. Rozvíjením zájmů pomáháme dětem poznávání a prozkoumávání světa, který se před nimi otevírá a jeho porozumění. Východiskem i cílem volnočasových aktivit je osvojení si nových znalostí, dovedností a kompetencí.

Část mé práce je věnována poznatkům z praxe vychovatelky školní družiny a metodičky mimoškolní výchovy. Věnuji se též zjištění zájmů, zálib a preferencí způsobu trávení a využívání volného času dětí této věkové kategorie.

Problematika volného času, jeho naplně, zhodnocení a využití je obsáhlá. Vždyť kolik renomovaných pedagogů se zabývá touto vědou! Nebylo v mých silách vše rozebrat a zhodnotit.

Zjištěných poznatků z průzkumu bych chtěla využít k obohacení a doplnění nabídky zájmových aktivit, například zařazením do plánu činností, které může školní družina dětem nabídnout. Zjištění je možno eventuelně společně s vedením naší školy využít k rozšíření nabídky kroužků školy nebo SVČ.

Ve své bakalářské práci jsem se snažila zhodnotit využít především poznatků získaných během studia na Institutu mezioborových studií Tomáše Bati ve Zlíně,

poznatky získané četbou a studiem odborné literatury (obsahovou analýzu dostupných materiálů se zaměřením na problematiku volného času a jeho zhodnocování) a také životní zkušenosti, poznatky vychovatelky školní družiny.

Jsem si vědoma toho, že závěry moji práce jsou platné pouze pro naši malou oblast, školu a děti ji navštěvující.

## Resumé

Bakalářská práce na téma „Využívání volného času u dětí mladšího školního věku“ je zaměřena na problematiku trávení, preferencí, zájmů a možností využívání volného času dětí mladšího školního věku. Celou práci jsem rozdělila do pěti kapitol.

První kapitola se zabývá pojmem volný čas, jeho významem a pedagogikou volného času, popisuje školská zařízení, která realizují nabídku zájmového vzdělávání pro děti v Pohořelicích.

Ve druhé kapitole popisují školní družinu při ZŠ v Pohořelicích, specifika výchovně-vzdělávací činnosti a charakteristiku zařízení. Školní vzdělávací program ve školních družinách, klíčové kompetence jako schopnosti a cíle, ke kterým směřuje naše výchovné působení. Přibližují náplň práce vychovatelky ve školní družině. V této části se věnuji také vztahům mezi dětmi.

Třetí kapitola se věnuje osobnosti dítěte, vlivům a faktorům, které jej ovlivňují a působí na ně. K nim patří především rodina a prostředí, do kterého se rodí, také škola, vrstevníci, média, prostě prostředí ve kterém vyrůstá. Charakterizuje také vývoj a věkové zvláštnosti dítěte mladšího školního věku. Tuto kapitolu zakončuji potřebností výchovy ke zdraví, nejen jako výchovy k zdravému životnímu stylu, ale také účinné prevenci patologických jevů.

Ve čtvrté části popisují vzdělávací projekt financovaný Evropským sociálním fondem. Jeho cílem bylo vytvoření metodické a konzultační sítě v Jihomoravském kraji a byl realizovaný Střediskem služeb školám v Brně.

V páté kapitole, která je praktickou částí, jsem se snažila zjistit, jak tráví, využívají svůj volný čas, děti mladšího školního věku v Pohořelicích. Provedla jsem formou rozhovoru průzkum zájmů, náplně a využívání volného času dětí. Otázky dětem kladené tvoří přílohu mojí bakalářské práce.

Závěr obsahuje zamyšlení nad tématem mojí bakalářské práce a nabízí také možné praktické využití.

## **Anotace**

Bakalářská práce na téma“ Využívání volného času u dětí mladšího věku“ je zaměřena na volný čas, jeho význam, zařízení nabízející zájmové vzdělávání. Osobnost dítěte mladšího školního věku, specifika práce ve školní družině. Část práce je věnována poznatkům z praxe vychovatelky školní družiny a metodičky mimoškolní výchovy. Věnuje se také zjištění způsobu trávení a využívání volného času dětí této věkové kategorie.

### **Klíčová slova**

Volný čas, mladší školní věk, zájmové vzdělávání, školní družina, výchovná činnost, kompetence, škola.

### **Annotation**

A Bachelor thesis-topic „Using leisure time by younger children“ is focused on free time, its sense, organizations offer education of interest, individuality of children at younger school age, specification on work at school clubs. A part of the Bachelor work is focused on knowledge of practise as a tutoress of school clubs and a methodic of upbringing after school. It describes possibilities of spending and using of leisure time by children at this age.

### **Key words**

Leisure time, younger school age, education of interest, school clubs, educational work, competentions, school.

## Seznam literatury

Vyhláška č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání.

Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1

Hájek, B., Pávková, J. a kolektiv. *Školní družina*. Praha: Portál, 2007. 160 s. ISBN 978-80-7367-268-3

Hájek, B. a kolektiv. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Praha: Portál, 2007. 128 s. ISBN 978-80-7367-233-1

Hofbauer, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5

Holešovská, A. *Zájmová činnost ve školní družině*. Praha: Portál, 2009. 232 s. ISBN 978-80-7367-586-8

Kraus, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3

Kraus, B. *Sociální pedagogika*. Brno: IMS, 2010.

Langmeier, J., Krejčířová, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9

Machová, J., Kubátová, D. a kolektiv. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 2009. 296 s. ISBN 978-80-247-2715-8

Matějček, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2008. 112 s. ISBN 978-80-7367-504-2

Matějček, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1999. 143 s. ISBN 80-7178-320-X

Pávková, J. a kolektiv. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6

Pospíšilová, Z. *Už vím, co udělám, když...* Praha: Fragment, 2008. 64 s.  
ISBN 978-80-253-0670-3

Průcha, J. a kol. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 936 s.  
ISBN 978-80-7367-546-2

Vágnerová, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000.  
528 s. ISBN 80-7178-308-0

Hájek, B. *Činnost školní družiny versus stávající pedagogická dokumentace*  
In.: Informatorium 3 -8, ročník 2006, 37 s. ISSN 1210-7506

## **Přílohy**

- Příloha č. 1      Otázky k rozhovoru s dětmi
- Příloha č. 2      1. list ŠVP ŠD Pohořelice – zdroj: vlastní
- Příloha č. 3      Tematické celky (plány) ŠD – zdroj: vlastní

## **Příloha č. 1**

### **Můj volný čas**

děti 1. – 5. tříd základní školy

#### *Otázky kladené dětem v rozhovoru:*

1. Co je to volný čas?
2. Co rád děláš ve volném čase?
3. Víš, co je to nuda?
4. Co tě zajímá, baví, do jakého kroužku chodíš?
5. Do jakého kroužku bys rád chodil? Jaký bys uvítal?
6. Máš na počítači svůj e-mail?
7. Víš, co je to facebook? Jsi na něm přihlášený?
8. Staráš se o nějaké zvířátko?
9. Co děláš nerad?
10. Máš dobrého kamaráda?

#### *Podotázky kladené a rozšiřující:*

K otázce 2. Co rád děláš ve volném čase?

- dívám se na televizi, video, DVD
- jsem na počítači
- čtu si
- jsem venku (denně, moc ven nechodím)
- jiné (jmenujte)
- nudím se

K otázce 4. Baví mě, chodím, zajímá mě...

- počítače (jak často – každý den, kolik hodin?)
- sport (fotbal, florbal, vybíjená)
- hraji na (flétnu, klavír, jiné)
- chodím do výtvarného kroužku (keramického)
- chodím do jiného např. modelářský ...
- cvičím, chodím do juda
- tančím (taneční kroužek, mažoretky, roztleskávačky, Fanny Angeles, Rošťandy)

K otázce 5. Do jakého kroužku bys rád chodil? Jaký bys uvítal?

K otázce 8. Staráš se o nějaké zvířátko? Jaké?

- pes
- kočka
- jiné (křeček, králíček, morče, želva)
- rybičky
- ptáci (andulka, papoušek)

K otázce 10. Máš dobrého kamaráda? Kolik? A jaký by měl být?

## Příloha č. 2

**H**ry s dětmi, hádanky

**R**anní družina

**O**dpočinek

**U**znání, účelné využití volného času

**P**rožitek z činnosti, z her, pohádek, počítače se nebojíme

**R**ekreace, relaxace

**O**ddechové činnosti

**Ž**ákům životospráva

**I**niciativa, informatika

**V**ěku úměrné požadavky

**O**tevřenost

**T**vořivost

Vzdělávací program školní družiny při ZŠ Pohořelice

## **Příloha č. 3**

### **Tematické celky**

Obsah vzdělávacího programu je zpracován jako nabídka činností, ze které si vychovatelky vybírají podněty pro vlastní plány, a dílčích cílů, kterými plní hlavní cíle vycházející z kompetencí školního vzdělávacího programu.

Tyto tematické celky jsou sestaveny do volných bloků podle ročních období- z nich mohou vychovatelky vybírat náměty.

Na tato témata vyrábíme, tvoříme, malujeme, kreslíme, stříháme, lepíme, besedujeme, zpíváme, cvičíme, hrajeme si, tančíme.

### **Podzim**

#### ***Měsíc září***

##### **Téma: Naše škola a okolí**

- jsme jedna rodina, školní družina
- umím se chovat a chránit si své zdraví
- znám bezpečnou cestu do školy a zpět
- máme vyzdobenou třídu
- všichni jsme kamarádi

Sebepoznávací hry, poznávání školy, ŠD, okolí, cesta do jídelny, chování v jídelně. Stolování, hygiena, bezpečnost, prevence zdraví.

#### ***Měsíc říjen***

##### **Téma: Barvy podzimu**

- příroda kolem nás - dozrávání, sklizeň
- práce na polích a zahradách
- přírodniny, práce s nimi, využití přírodnin
- změny v přírodě
- sbírám a vyrábím, vytvářím z přírodnin
- ochutnávka ovoce a zeleniny

- Měsíc knihoven - návštěva knihovny.
- ekologie – kam co patří, třídění odpadu

### ***Měsíc listopad***

#### **Téma: Příroda se připravuje na zimu**

- Listopad, listopad lísteček mi na zem spad.
- umím se chovat v přírodě
- znám a rok a jeho měsíce (Měsíce - píseň )
- nebojím se počítače- seznámení
- připravujeme se na zimu

### **Zima**

### ***Měsíc prosinec***

#### **Téma: Vánoční svátky – (Vánoce, Vánoce přicházejí)**

- vánoční a předvánoční zvyky a obyčeje
- zpěv a poslech koled
- výzdoba ŠD, domova
- Mikulášská nadílka
- předvánoční posezení

### ***Měsíc leden***

#### **Téma: Zimní sportování**

- zima, zimní sporty, hry
- pozorování přírody
- pozorování stop ve sněhu
- příkrmování a pomoc zvěři
- divadlo pro děti – výchovné pohádky
- vím, jak si ošetřit poranění

## ***Měsíc únor***

### **Téma: Masopust**

- zimní karneval školní družiny
- tvořím z různého materiálu
- výroba masek
- zásady správné výživy
- chráním své zdraví a pečuji o ně
- vycházky – pomoc lesní zvěři, ptactvu
- sledování stop

## **Jaro**

### ***Měsíc březen***

#### **Téma: Příchod jara, jaro se nám vrací**

- březen, březen do knihovny půjdem
- měsíc internetu, knihoven – beseda v knihovně
- pracuji s knihou
- hledání v encyklopediích
- příroda se probouzí- vycházky, pozorování

### ***Měsíc duben***

#### **Téma: Měsíc dopravní bezpečnosti – Co mi řekl semafor**

- jsem dobrý chodec a cyklista
- nebojím se počítače
- navštíví nás čarodějnice?
- slet čarodějnic

#### **: Modrá planeta - naše planeta**

- Den Země
- umím třídit odpad - ekologie, environmentální výchova

#### **: Hody, hody doprovody**

- Velikonoce, velikonoční zvyky, obyčeje, říkanky

- malování a zdobení vajíček
- výzdoba ŠD
- vliv počasí na člověka
- změny v přírodě – vycházky, pozorování

### ***Měsíc květen***

#### **Téma: Člověk a příroda**

- chráním přírodu
- slavím s maminkou
- společně vyrábíme, malujeme
- společně venku sportujeme
- Z pohádky do pohádky (písničky)
- sběr léčivých bylin, význam

### ***Měsíc červen***

#### **Téma: Prázdniny jsou za dveřmi**

- 1.6. MDD – soutěž v malování
- : Na celém světě jsou děti**
- chystáme se na společný výlet naší družiny
- mám spoustu kamarádů a umím se k nim chovat
- vím, jak se chovat v přírodě, na táboře
- poznávám život u vody

V průběhu zájmového vzdělávání bude využíváno vzdělávacích videokazet pro děti „Kostičky“, „Moudronos“, „Já Baryk“.